

Wijziging van het Burgerlijk Wetboek en de Wet giraal effectenverkeer houdende de verdergaande dematerialisatie van aandelen aan toonder en de vaststelling van de identiteit van houders van deze aandelen

MEMORIE VAN TOELICHTING

I. Algemeen deel

1. Inleiding

Dit wetsvoorstel maakt de identificatie van alle houders van aandelen aan toonder mogelijk. Aandelen aan toonder kunnen na inwerkingtreding van dit wetsvoorstel alleen nog worden verhandeld via een effectenrekening aangehouden bij een intermediair, zoals een bank of een beleggingsonderneming. De effectenrekening staat op naam waardoor anonieme overdracht van toonderstukken niet meer mogelijk is. Opsporingsinstanties kunnen bij intermediairs de gegevens opvragen van de houders van effectenrekeningen voor de bestrijding van belastingontduiking, witwassen en de financiering van terrorisme of andere vormen van financieel-economische criminaliteit.

Dit wetsvoorstel geeft daarmee opvolging aan de aanbevelingen van het *Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes* (hierna: Global Forum) en van de *Financial Action Task Force* (hierna: FATF), die zich richten op de bestrijding van belastingontduiking, witwassen en de financiering van terrorisme. Deze organisaties hebben Nederland herhaaldelijk aanbevolen houders aan aandelen aan toonder te identificeren of tot afschaffing van dit soort aandelen over te gaan.

In de eerste plaats wordt voorgesteld dat aandelen aan toonder alleen nog kunnen worden uitgegeven door middel van een verzamelbewijs. Een verzamelbewijs is een document waarin alle aandelen aan toonder van één soort zijn belichaamd. Dit bewijs wordt gehouden door een intermediair in een verzameldepot of door een centraal instituut (nu nog als enige Euroclear Nederland) in een girodepot. Een intermediair houdt in het verzameldepot alle aandelen die zijn cliënten bij hem gestald hebben. Een intermediair die is aangesloten bij een centraal instituut (een 'aangesloten instelling'), kan de aandelen van zijn cliënten ook stallen in het girodepot. Houders van aandelen

aan toonder kunnen hun aandelen in een verzamel- of girodepot houden met behulp van een effectenrekening die ze aanhouden bij een intermediair. De aandelen aan toonder die zij houden worden bijgeschreven op het verzamelbewijs. De effectenrekening zorgt voor identificatie van de aandeelhouder.

In de tweede plaats regelt dit wetsvoorstel dat houders van aandelen aan toonder die reeds zijn uitgegeven maar die nog niet zijn geregistreerd op een verzamelbewijs, kunnen worden geïdentificeerd. Deze aandelen aan toonder kunnen eveneens worden bijgeschreven op een verzamelbewijs of kunnen worden omgezet in aandelen op naam. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om toonderstukken die door aandeelhouders thuis worden bewaard ("thuisbewaarders"). Thuisbewaarders kunnen hun stukken ter bewaring aanbieden bij de intermediair die is aangewezen door de instelling die de aandelen heeft uitgegeven. De aandelen aan toonder die in bewaring worden genomen, worden bijgeschreven op de effectenrekening van de aandeelhouder. Een intermediair kan vervolgens de in bewaring genomen individuele toonderstukken laten dematerialiseren en laten bijschrijven op een verzamelbewijs of een nieuw verzamelbewijs laten uitgeven door de uitgevende instelling. De statuten van de uitgevende instelling moeten in dat geval wel in deze mogelijkheid voorzien.

Uitlevering van individuele toonderstukken uit een verzamel- of girodepot door een intermediair of een centraal instituut is vervolgens niet meer mogelijk, behalve in bijzondere omstandigheden. Uitlevering van een verzamelbewijs is alleen mogelijk ter opname in een verzameldepot van een andere intermediair of ter opname in een depot van een instelling in het buitenland. Levering van individuele toonderstukken, die niet zijn belichaamd in een verzamelbewijs, via het girodepot is niet mogelijk op basis van de Wet giraal effectenverkeer ("Wge").

Dematerialisatie houdt in dat een aandeel aan toonder niet meer in fysieke vorm (als papieren stuk) gerechtigheid belichaamt. Wie gerechtigd is tot de aandelen blijkt uit een effectenrekening, die bij een intermediair wordt aangehouden. Dit zorgt ervoor dat houders van aandelen aan toonder via hun effectenrekening te identificeren zijn en niet anoniem kunnen blijven. Dit voorkomt dat deze stukken kunnen worden misbruikt voor de financiering van terrorisme of ingezet voor belastingontduiking en witwassen.

Het wetsvoorstel laat onverlet dat een vennootschap er ook voor kan kiezen om uitgegeven aandelen aan toonder om te zetten in aandelen op naam. De aandelen aan toonder kunnen via een statutenwijziging worden omgezet in aandelen op naam (art. 2:82 lid 4 BW). Dit kan bijvoorbeeld een optie zijn, wanneer de vennootschap niet het benodigde kapitaal heeft om te storten in de consignatiekas.

Het wetsvoorstel bevat een aantal sancties om thuisbewaarders te bewegen hun toonderstukken in te leveren. Vanaf een jaar nadat dit wetsvoorstel in werking treedt, kan de houder van een aandeel aan toonder zijn aandeelhoudersrechten alleen nog uitoefenen wanneer zijn toonderstukken in bewaring zijn gegeven aan een intermediair.

Twee jaar na inwerkingtreding van de wet vervallen de aandelen aan toonder die niet in bewaring zijn gegeven bij een intermediair. De vennootschap stelt op dat moment de prijs vast voor de aandelen die zijn vervallen en stort deze prijs in de consignatiekas, bedoeld in de Wet op de consignatie van gelden. Een houder van een vervallen aandeel aan toonder kan zich melden bij de consignatiekas om de prijs van het aandeel met eventuele rente te incasseren.

Het wetsvoorstel bevat een specifieke regeling voor het geval de vennootschap ervoor kiest om aandelen aan toonder voordat ze vervallen, om te zetten in aandelen op naam (artikel 2:82 lid 7 BW). In dat geval is er een mogelijkheid dat niet alle houders van een aandeel aan toonder zich melden bij de vennootschap en dat niet van alle aandelen op naam de houders kunnen worden geïdentificeerd. Daarom voorziet het wetsvoorstel in de mogelijkheid om aandelen aan toonder die in het kader van het wetsvoorstel zijn omgezet in aandelen op naam twintig jaar na de inwerkingtreding van het wetsvoorstel te laten vervallen. Tot die tijd kan een aandeelhouder zich melden bij de vennootschap met zijn toonderstuk om zich te laten registreren als aandeelhouder op naam. De rechten verbonden aan zijn aandeel blijven opgeschort, totdat de houder van een toonderstuk zijn aandeel op naam heeft gesteld.

2. Achtergrond en hoofdlijnen van het wetsvoorstel

2.1 Aandelen aan toonder

Aandelen in een naamloze vennootschap kennen twee verschijningsvormen. Aandelen op naam en aandelen aan toonder (artikel 2:82 BW). Kenmerkend voor

aandelen aan toonder is dat het recht van het aandeel belichaamd is in een toonderpapier. Levering van een aandeel aan toonder vindt plaats door terhandstelling van dit papier (artikel 3:93 BW).

Klassieke aandelen aan toonder ("K-stukken") bestonden uit een mantel en een serie dividendbewijzen. Een mantel is het eigenlijke aandeel, terwijl de genummerde dividendbewijzen kunnen worden ingeleverd om het recht op dividend uit te oefenen. Later zijn "CF"-stukken geïntroduceerd, die slechts bestaan uit een mantel en één dividendblad. Het doel van deze stukken was de dividendbetaling te vergemakkelijken zonder dat aandeelhouders hiervoor dividendbewijzen moesten knippen en inleveren. Het dividendblad van een CF-stuk werd bewaard bij een professionele bewaarder en centraal geadministreerd bij het, inmiddels opgeheven, Centrum voor Fondsenadministratie ("CF"). Dit centrum administreerde ook de uitbetaling van de dividenden.

2.2 Inbewaargeving van toonderaandelen en andere toondereffecten

Door de groei van de beurshandel leidde de levering van toonderaandelen en andere effecten al snel tot aanzienlijke administratieve lasten in de verwerking. In 1971 voerde een aantal Nederlandse banken daarom de Vereenvoudigde administratie en bewaring van effecten (Vabef) in. Dit systeem voorzag erin dat toondereffecten in bewaring werden gegeven bij een effectenbewaarbedrijf dat louter als doel had om deze effecten te bewaren en te administreren. Een intermediair, bijvoorbeeld een bank, beheerde de effecten namens het effectenbewaarbedrijf en voerde boekingen uit op de effectenrekeningen van de houders van effecten aan toonder. De houders van effecten aan toonder hadden niet langer aanspraak op een specifiek genummerd effect, maar kregen een vorderingsrecht ten opzichte van het effectenbewaarbedrijf. Dit systeem vormde de opmaat naar de girale levering van effecten.

2.3 Wettelijk kader voor girale levering

Sinds 1977 is de wettelijke basis voor de girale levering van aandelen aan toonder en andere effecten geregeld in de Wge. De Wge regelt dat effecten aan toonder ter opname in een verzamel- of girodepot in bewaring kunnen worden gegeven bij een aangesloten instelling (Stb. 1977, 333). Een centraal instituut regelt welke partijen als aangesloten instelling kunnen worden aangewezen en bepaalt welke effecten tot een girodepot kunnen behoren.

De aangesloten instelling houdt een verzameldepot aan. Een verzameldepot omvat alle effecten van de betreffende soort die bij de aangesloten instelling of

een centraal instituut worden bewaard. Het verzameldepot behoort niet tot het vermogen van de intermediair, maar tot het vermogen van degenen die effecten houden in dit depot. De effecten vallen daarmee buiten de boedel van een faillissement wanneer de aangesloten instelling failliet gaat. De effectenhouder is daardoor beschermd tegen een faillissement van de intermediair. De aangesloten instelling zelf houdt een rekening aan bij het centrale instituut. Op deze rekening wordt bijgehouden welke effecten van een bepaalde soort door een aangesloten instelling in bewaring zijn gegeven bij een centraal instituut. Dit is het girodepot. Een centraal instituut houdt een girodepot aan voor iedere soort effecten. Het aandeel dat een aangesloten instelling aanhoudt in het girodepot maakt deel uit van het verzameldepot dat door die instelling wordt gehouden. De deelgenoten van een verzameldepot bij de aangesloten instellingen zijn ook de gerechtigden tot het girodepot.

Sinds de wijziging van de Wge in 2011 (Stb. 2010, 771) kunnen ook intermediairs die geen aangesloten instelling zijn, een verzameldepot houden. Het gevolg van die wetwijziging is dat instellingen die niet bij een centraal instituut zijn aangesloten, eveneens een verzameldepot kunnen houden en de daarin opgenomen effecten giraal kunnen leveren aan klanten die een effectenrekening bij dezelfde intermediair houden. Bovendien is het niet langer noodzakelijk dat de effecten die onderdeel zijn van een verzameldepot, ook door een centraal instituut zijn toegelaten tot een girodepot. Men denke daarbij bijvoorbeeld aan vrij verhandelbare deelnemingsrechten in een beleggingsfonds. Levering tussen deelgerechtigden die niet bij dezelfde aangesloten instelling hun effectenrekening aanhouden, kan plaatsvinden via het girodepot. Wanneer de deelgerechtigde een effectenrekening heeft bij dezelfde aangesloten instelling kan levering plaatsvinden binnen het verzameldepot.

2.4 Dematerialisatie van effecten in de Wge

Sinds de wetwijziging van 2 november 2000 (Stb. 2000, 485) is het mogelijk om giraal aandelen aan toonder en andere effecten te leveren, zonder dat er een fysiek, individueel stuk bestaat waarin het recht wordt belichaamd. Dit is kenmerkend voor dematerialisatie. Op deze datum trad een wijziging van de Wge in werking, waarbij verzamelbewijzen in het systeem van giraal effectenverkeer konden worden opgenomen. Dit schiep de mogelijkheid om individuele toonderstukken te laten vervallen.

Daarnaast introduceerde die wetswijziging de mogelijkheid om effecten op naam via de Wge te verhandelen. Aandelen op naam en andere effecten op naam kunnen worden geleverd aan een aangesloten instelling ter opname in een verzamel- of girodepot. De effectenhouder die reeds effecten houdt in het verzamel- of girodepot, verkrijgt een aandeel in het verzameldepot of, via de aangesloten instelling, in het girodepot naar evenredigheid van de ingebrachte effecten. De ingebrachte effecten behoeven niet meer individueel geadministreerd te worden.

Bij de wetswijziging uit 2011 (zie ook paragraaf 2.3) is vervolgens geregeld dat afzonderlijke toonderstukken niet langer worden toegelaten tot het girale systeem, maar uitsluitend verzamelbewijzen. Bestaande individuele toonderstukken zijn omgezet in verzamelbewijzen of effecten op naam. Levering van een individueel aandeel aan toonder binnen een verzamel- of girodepot is daarom vanaf 1 januari 2013 niet meer toegestaan en alleen nog mogelijk via een verzamelbewijs.

Eén van de redenen om in 2011 tot de verdergaande dematerialisatie over te gaan was gelegen in de aanbeveling van de *FATF* om tot afschaffing van aandelen aan toonder over te gaan. Toonderaandelen kunnen worden gebruikt voor witwassen, omkoping, het financieren van terroristische activiteiten en het ontwijken van belasting. Daarom is het volgens de *FATF* noodzakelijk dat landen maatregelen nemen om misbruik van dit soort aandelen te voorkomen (aanbeveling 24).

2.5 Onvoldoende mogelijkheden tot identificatie van aandeelhouders aan toonder

De wetswijziging van de Wge uit 2011 heeft geleid tot verplichte dematerialisatie van giraal verhandelde effecten aan toonder. Dit zijn in de regel beursgenoteerde effecten, omdat Euronext de afwikkeling van aandelentransacties (*settlement*) via Euroclear verplicht heeft gesteld (Euronext Rule book I- 4601). Euronext heeft deze bevoegdheid op basis van artikel 5:32 Wet op het financieel toezicht. De dematerialisatie heeft ervoor gezorgd dat houders van effecten aan toonder via de effectenrekening kunnen worden geïdentificeerd.

Houders van effecten aan toonder in naamloze vennootschappen die niet beursgenoteerd zijn, zijn evenwel niet verplicht hun stukken giraal te verhandelen. De wetswijziging uit 2011 laat daarmee de mogelijkheid in stand voor houders van aandelen aan toonder om individuele stukken thuis te

bewaren. Deze aandeelhouders kunnen daardoor niet eenvoudig geïdentificeerd worden. De wetswijziging uit 2011 heeft wel ertoe geleid dat de toonderstukken die niet door middel van een verzamelbewijs in bewaring zijn gegeven, niet via het girale systeem aan een centraal instituut of aan een andere intermediair kunnen worden geleverd. Evenmin maken ze deel uit van het verzameldepot (artikel 8 Wge). Daardoor vallen ze niet onder de bescherming die de Wge tegen faillissement biedt, tenzij het individuele toonderstukken betreft die ten name van een intermediair in het buitenland worden bewaard om te voldoen aan de daar geldende regelgeving.

Ook verhindert de wetswijziging uit 2011 niet dat individuele stukken die thuis worden bewaard, worden geleverd buiten het girale systeem om. Levering van aandelen aan toonder kan nog steeds plaatsvinden via de terhandstelling van toonderstukken (artikel 3:93 BW). Dit kan bijvoorbeeld doordat de ene thuisbewaarder zijn stukken aan de andere thuisbewaarder ter hand stelt of doordat een intermediair een toonderstuk aan een andere intermediair ter hand stelt.

In de *peer review* rapporten over Nederland van 2013 concludeerde het Global Forum daarom dat Nederland nog onvoldoende wettelijke mechanismen heeft om de identiteit te achterhalen van de houders van aandelen aan toonder.

In de periode 2011-2014 heeft de FATF de Nederlandse wetgeving geëvalueerd op mogelijke misbruikrisico's. Daarbij heeft zij ook getoetst of de verdergaande dematerialisatie van aandelen aan toonder, zoals bij de wetswijziging in 2011 geïntroduceerd, voldoende effectief is om misbruik van dit soort aandelen te voorkomen. De FATF komt tot de conclusie dat dit nog niet het geval is en dat het voor houders van niet-beursgenoteerde aandelen aan toonder nog steeds mogelijk is om fysieke stukken te houden. De FATF oordeelt daarom dat de dematerialisatie nog niet in lijn was met haar aanbevelingen.

In 2017 en 2020 zullen het Global Forum onderscheidenlijk de FATF Nederland opnieuw beoordelen. Maatregelen die leiden tot de identificatie van houders van aandelen aan toonder dragen positief bij aan deze beoordelingen. Hiermee laat Nederland zien dat het stappen zet bij het vergroten van transparantie als middel tegen financiering van terrorisme, witwassen, belastingontduiking en andere vormen van misbruik.

2.6 Maatregelen omringende landen

Recent hebben ons omringende landen, zoals het Verenigd Koninkrijk, Duitsland Luxemburg en België, maatregelen genomen om houders van toonderaandelen te identificeren, mede naar aanleiding van aanbevelingen van het Global Forum en de FATF.

België: afschaffing effecten aan toonder

In België zijn effecten aan toonder bij wet afgeschaft. De afschaffing geldt niet voor obligaties en effecten die uitsluitend in het buitenland worden aangeboden of door buitenlands recht worden beheerst. De wet voerde een verbod in om vanaf 1 januari 2008 nieuwe aandelen aan toonder uit te geven of uit te leveren in België, behalve wanneer deze effecten via een verzamelbewijs of individueel aan een centraal instituut of een intermediair werden aangeleverd in het kader van dematerialisatie. Vanaf 1 januari 2008 zijn ook alle effecten aan toonder van beursgenoteerde vennootschappen die zich reeds op een effectenrekening bevonden, omgezet in gedematerialiseerde effecten of effecten op naam. Houders van effecten aan toonder in niet-beursgenoteerde vennootschappen kregen tot 1 januari 2013 de tijd om hun effecten te dematerialiseren of op naam te stellen. Vanaf 1 januari 2014 zijn deze effecten aan toonder van rechtswege omgezet in aandelen op naam. Wanneer een rechthebbende zich niet had gemeld voor 30 november 2015 zijn de effecten in het openbaar te koop aangeboden. De opbrengst is gestort in een consignatiekas, waarvan de effectenhouder de opbrengst kan opeisen, onder betaling van een met de tijd oplopende boete.

Verenigd Koninkrijk: afschaffing aandelen aan toonder

In 2015 heeft het Verenigd Koninkrijk de aandelen aan toonder afgeschaft. Houders van aandelen aan toonder van zowel beurs- als niet-beursgenoteerde vennootschappen waren verplicht om hun aandelen te laten omzetten in aandelen op naam, binnen een termijn van één maand na inwerkingtreding van de wet op 26 mei 2015. De vennootschap moest deze omruil publiekelijk aankondigen. Zeven maanden na inwerkingtreding van de wet konden aandelen aan toonder niet langer worden verhandeld en werden de daaraan verbonden rechten opgeschort. Vennootschappen konden vervolgens aandelen aan toonder waarvoor zich geen aandeelhouder had gemeld, laten vernietigen bij de

rechtbank op voorwaarde dat een bedrag gelijk aan de nominale waarde van een aandeel bij de rechtbank werd betaald. De vennootschap diende vervolgens het maatschappelijk kapitaal te verminderen met de waarde van de vernietigde aandelen. Wanneer het maatschappelijk kapitaal daarmee onder de minimumkapitaaleisen voor naamloze vennootschappen was gezakt, had de vennootschap daarvoor toestemming nodig van de rechter of moest zich omzetten in een besloten vennootschap.

Duitsland: dematerialisatie van aandelen aan toonder

In Duitsland is eind 2015 de *Aktienrechtnovelle 2016* aangenomen. Deze wet verplicht Duitse niet-beursgenoteerde ondernemingen om alleen nog aandelen aan toonder uit te geven als de uitlevering van individuele stukken wordt verboden en gebruik wordt gemaakt van een verzamelbewijs dat bij een centraal instituut of een intermediair is ondergebracht. Anders mogen niet-beursgenoteerde vennootschappen alleen nog aandelen op naam houden.

Luxemburg: verplichte inbewaargeving en registratie aandelen aan toonder

In Luxemburg is op 28 juli 2014 een wet in werking getreden die houders van aandelen aan toonder verplicht hun toonderstukken in bewaring te geven. Dit kon onder andere bij een financiële instelling, accountant, advocaat of notaris. Deze partijen zijn verplicht om een register bij te houden waarin de namen van de aandeelhouders zijn geregistreerd. Voor houders van bestaande aandelen aan toonder werd de vennootschap verplicht om een intermediair aan te wijzen die de aandelen in bewaring nam en registreerde. De rechten verbonden aan een aandeel aan toonder konden alleen nog worden uitgeoefend wanneer de aandelen waren geregistreerd. Aandelen die niet binnen 18 maanden na inwerkingtreding van de wet waren geregistreerd, vervielen. Het bedrag corresponderend met de waarde van deze vervallen aandelen moest door de vennootschap worden gestort in een consignatiekas.

2.7 Noodzaak maatregelen in Nederland

In de afgelopen periode zijn er, naast de aanbevelingen van de FATF en het Global Forum, verschillende andere ontwikkelingen geweest die bijdragen aan de noodzaak om maatregelen te nemen. Ten eerste zijn er in het kader van het voorkomen en bestrijden van witwassen, terrorismefinanciering en andere vormen van financiële criminaliteit in Europees en nationaal verband verschillende wetgevingstrajecten gestart om registers in te richten die een bijdrage leveren aan (centrale) registratie van eigendom en zeggenschapsrecht

binnen vennootschappen (centraal aandeelhoudersregister) en om uiteindelijk belanghebbenden bij vennootschappen en andere juridische entiteiten te identificeren (UBO-register). De mogelijkheid om registratie in deze registers te omzeilen door middel van de uitgifte van aandelen aan toonder, kan het gebruik van dit soort aandelen ongewenst stimuleren. Bovendien is in de 4de Antiwitwasrichtlijn de verplichting voor lidstaten opgenomen om maatregelen te nemen ter voorkoming van misbruik van toonderaandelen en certificaten van aandelen aan toonder.

Ten tweede maakt de verhoogde prioriteit voor de aanpak van terrorisme dat de verdergaande dematerialisatie op zijn plaats is nu het risico op misbruik van aandelen aan toonder voor de financiering van dit soort activiteiten hoger is bij niet-beursgenoteerde naamloze vennootschappen.

Het wetsvoorstel beperkt zich op dit moment tot Europese deel van het Koninkrijk der Nederlanden. Op korte termijn zal worden bezien of en op welke wijze ook voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba maatregelen kunnen worden voorgesteld die, zoals het onderhavig wetsvoorstel, tot doel hebben misbruik van aandelen aan toonder te voorkomen.

2.8 Voorgestelde maatregelen

Het risico op misbruik van toonderaandelen manifesteert zich vooral bij niet-beursgenoteerde vennootschappen. Daarom wordt voorgesteld om wettelijke maatregelen te richten op de identificatie van houders van aandelen aan toonder bij niet-beursgenoteerde vennootschappen.

Het is niet noodzakelijk om de houders van alle individuele effecten door middel van het verval van hun stukken te bewegen hun stukken in te leveren, omdat alleen aandeelhouders de mogelijkheid hebben om stemrecht te uit te oefenen in de algemene vergadering van een naamloze vennootschap. Daarmee zijn deze stukken het meest gevoelig voor witwassen en misbruik. Ook de aanbevelingen van het *Global Forum* en de *FATF* beperken zich tot aandelen.

Dit wetsvoorstel regelt dat aandelen aan toonder die worden uitgegeven na inwerkingtreding van dit wetsvoorstel alleen nog via een verzamelbewijs in bewaring kunnen worden gegeven. Dit verzamelbewijs moet aan een intermediair in bewaring worden gegeven. Dit betekent dat houders van effecten na inwerkingtreding van de wet altijd identificeerbaar zullen zijn via hun effectenrekening. Daarvoor wordt een wijziging van artikel 2:82 BW voorgesteld.

Voor de bestaande aandelen aan toonder wordt door het voorgestelde artikel 49i de mogelijkheid heropend om individuele aandelen aan toonder weer in bewaring te geven bij een intermediair, die wordt aangewezen door een uitgevende instelling. Aandeelhouders die hun papieren aandeel willen behouden, kunnen een intermediair vragen om het aandeel te laten afstempelen. Het stuk wordt dan niet meer gekwalificeerd als toonderpapier. De mogelijkheid tot inbewaargeving was sinds de inwerkingtreding van de wijziging van de Wge afgesloten (artikel 8, lid 1, onder a). De ingeleverde toonderaandelen maken daarmee ook weer tijdelijk onderdeel uit van het verzameldepot, totdat ze zijn omgezet in een verzamelbewijs of een aantekening op een reeds bestaand verzamelbewijs is gemaakt. Vanwege de lasten is er niet voor gekozen om de uitgevende instelling zelf de mogelijkheid te geven individuele aandelen aan toonder om te zetten in een verzamelbewijs.

Verder kan grotendeels de bestaande systematiek van de Wge worden gebruikt om de bestaande aandelen aan toonder te dematerialiseren. Artikel 11 lid 4 Wge verplicht de intermediair thans al om aandelen aan toonder en andere toondereffecten die hij ontvangt, al dan niet via een centraal instituut, aan te bieden aan de uitgevende instelling met het verzoek tot omzetting in een verzamelbewijs of effecten op naam. Het huidige artikel 50d van de Wge verplicht de uitgevende instelling al om aan een dergelijk verzoek van de intermediair te voldoen.

In het wetsvoorstel wordt voorgesteld om de omzetting in een verzamelbewijs onverwijld te laten plaatsvinden na aanbieding van de stukken. Daartoe wordt voorgesteld om artikel 50d aan te passen.

Soms zal een statutenwijziging van de uitgevende instelling noodzakelijk zijn om aandelen aan toonder om te zetten in een verzamelbewijs. De statuten zullen deze mogelijkheid niet altijd bieden of niet voorzien in een passende procedure. Het bestaande Artikel 50d Wge voorziet thans al in de mogelijkheid voor de uitgevende instelling om eenzijdig de statuten te wijzigen zonder dat daarvoor de instemming van de aandeelhouders noodzakelijk is.

Overwogen is om, evenals in het Verenigd Koninkrijk, de vennootschap te verplichten om bestaande aandelen aan toonder na inwerkingtreding van dit wetsvoorstel om te zetten in aandelen op naam. Daarnaast is overwogen om van rechtswege een omzetting in aandelen op naam te laten plaatsvinden zoals in België het geval is.

Beide opties zouden leiden tot afschaffing van het verzamelbewijs dat thans worden gebruikt om individuele aandelen aan toonder te registreren. Dit zou de praktijk van de girale levering van toonderaandelen doorkruisen. Een tweede bezwaar is dat niet-beursgenoteerde aandelen van naamloze vennootschappen in de toekomst alleen nog via de notaris zouden kunnen worden geleverd. Bovendien bieden beide opties weinig flexibiliteit met betrekking tot de omgang met aandeelhouders die zich niet hebben gemeld voor de afschaffing of voor de omgezette aandelen aan toonder. In zowel België als het Verenigd Koninkrijk is de vennootschap verplicht vanuit de vennootschap bij een derde een bedrag te storten dat correspondeert met de waarde van de aandelen. De vennootschap kan niet kiezen voor een langere overgangperiode zonder de waarde van de aandelen te betalen. Deze optie heeft als voordeel dat het eigen vermogen van de vennootschap niet hoeft te worden verminderd.

Ten slotte heeft een omzetting via de vennootschap als een bijkomend nadeel dat vennootschappen verplicht worden om zelf de aandeelhouders te identificeren.

2.8 Sancties op niet-inbewaargeving

Het wetvoorstel bevat een sanctie voor houders van aandelen aan toonder die hun stukken niet binnen één jaar na de inwerkingtreding van de wet ter bewaring hebben aangeboden aan een intermediair. Dit zorgt ervoor dat thuisbewaarders worden aangemoedigd hun aandelen in bewaring te geven. Het wetsvoorstel stelt voor om de uitoefening van alle rechten verbonden aan het aandeel op te schorten, wanneer de houders van aandelen aan toonder hun stukken niet binnen een jaar na inwerkingtreding ter bewaring aan een intermediair hebben aangeboden. Dit zijn bijvoorbeeld het stemrecht, het recht op uitkeringen, en het recht op deelname aan de algemene vergadering. Het gewijzigde artikel 2:82 BW bevat daarvoor een wettelijke regeling. Deze regeling is te prefereren boven een regeling waarbij vennootschappen worden verplicht om hun statuten te wijzigen en daarin een bepaling op te nemen dat bepaalde aandeelhoudersrechten worden opgeschort. Laatstbedoelde regeling zou leiden tot bijkomende administratieve lasten voor de betrokken vennootschappen.

Aandelen aan toonder die niet binnen twee jaar na inwerkingtreding van deze wet in bewaring is gegeven aan een intermediair, vervallen. Het geplaatste kapitaal zal door de vennootschap worden verminderd met het corresponderende bedrag van de nominale waarde van de aandelen, voor zover het geplaatste

kapitaal een dergelijke vermindering toelaat. Een vermindering van het geplaatste kapitaal door de consignatie van gelden tot minder dan één aandeel is niet mogelijk, gelet op het bepaalde in artikel 2:64 BW. Een grotere vermindering zou ertoe leiden dat de algemene vergadering in een naamloze vennootschap niet langer kan functioneren. Ook geldt de ondergrens voor het geplaatste kapitaal van 45.000 euro en moet minimaal 1/5 van het maatschappelijk kapitaal zijn geplaatst (artikel 2:64 BW). Een vermindering van het maatschappelijk kapitaal beneden het minimumkapitaal is niet mogelijk, tenzij de naamloze vennootschap zich omzet naar een besloten vennootschap die geen minimumkapitaaleisen kent (artikel 2:18 BW). Een andere optie om de storting te financieren is opnieuw aandelen uitgeven.

De vennootschap kan er ook voor kiezen om de aandelen aan toonder, voordat ze zijn vervallen, om te zetten in aandelen op naam. De rechten verbonden aan deze aandelen op naam blijven eveneens opgeschort totdat de aandeelhouder zich heeft gemeld bij de vennootschap (artikel 2:82 lid 4 BW). De vennootschap zal vervolgens de naam en het adres van de houder van aandelen op naam in het aandelenregister moeten opnemen. De rechten verbonden aan het aandeel kunnen pas weer worden uitgeoefend nadat opneming in het register heeft plaatsgevonden. Na verloop van twintig jaar vervallen de omgezette aandelen op naam waarvoor geen toonderstukken zijn ingeleverd.

Wanneer de vennootschap niet kiest voor omzetting in aandelen op naam wordt hij verplicht de waarde van het aandeel in de consignatiekas te storten zodat de aandeelhouder die zijn aandeel aan toonder niet in bewaring geeft het bedrag in een later stadium alsnog kan claimen. De aandeelhouder heeft de mogelijkheid om een vordering in te stellen tegen de vaststelling van de prijs.

De voorgestelde regeling bevat daarmee een evenwicht tussen het verval van aandelen en de daarbij behorende rechten en het individuele recht van een aandeelhouder op een onbeperkt genot van zijn eigendom. Het verval van aandelen is een *ultimum remedium* dat slechts onder strikte voorwaarden kan plaatsvinden. Er staat ook een passende compensatie voor de aandeelhouder tegenover. Bovendien heeft de aandeelhouder de mogelijkheid om tegen de vaststelling van de prijs op te komen. In het geval van een omzetting van aandelen op naam staat er weliswaar geen compensatie tegenover het verval, maar is sprake van een langere overgangstermijn. Ten slotte is het verval vanwege de aangekondigde termijn waarop dit gaat plaatsvinden voldoende

voorzienbaar. Aldus voldoet het voorstel aan het eigendomsrecht in Artikel 1, Eerste Protocol, van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en fundamentele vrijheden.

De vennootschap die de aandelen aan toonder heeft uitgegeven, wordt gedurende drie jaar na inwerkingtreding van deze wet verplicht om in het bestuursverslag aandeelhouders erop te wijzen dat hun verplichtingen zijn of worden opgeschort dan wel dat de aandelen zijn vervallen.

Ten slotte kan een aandeelhouder na het verval van het aandeel geen beroep doen op de duplicaatsregeling om de vennootschaps hem alsnog een nieuw stuk te laten verschaffen (artikel 2:86d BW).

3. (Financiële) gevolgen

[...]

4. Advies en consultatie

Op 3 oktober 2016 heeft een stakeholdersbijeenkomst plaatsgevonden waarin een aantal mogelijkheden voor wetgeving zijn besproken ten aanzien van de identificatie van aandeelhouders aan toonder. Vervolgens is een eerste versie van het voorontwerp besproken met de Commissie Vennootschapsrecht.

5. Overgangsrecht en inwerkingtreding

De bepaling die de opschorting van de rechten van aandeelhouders regelt, treedt één jaar na de inwerkingtreding van de wet in werking. Deze bepaling regelt eveneens dat de aandelen die niet in bewaring zijn gegeven twee jaar na inwerkingtreding van deze wet vervallen. De verplichting van de vennootschap om een vermelding in het bestuursverslag op te nemen vervalt drie jaar na inwerkingtreding van deze wet.

II. Artikelsgewijs

Artikel I

A

Artikel 2:82

Lid 1

Dit artikellid regelt dat naamloze vennootschappen na inwerkingtreding van dit wetsvoorstel geen individuele aandelen aan toonder meer kunnen uitgeven. De uitgifte van deze stukken kan alleen nog plaatsvinden door middel van een verzamelbewijs dat ter bewaargeving wordt aangeboden bij een intermediair aangewezen door de uitgevende instelling.

B

Lid 5

Dit artikel schort de rechten verbonden aan een aandeel aan toonder op, zolang niet de toonderstukken in bewaring zijn gegeven aan een intermediair als bedoeld in de Wge. Deze bepaling regelt daarmee dat aandeelhouders aan toonder de rechten verbonden aan een aandeel kunnen blijven uitoefenen, wanneer zij identificeerbaar zijn via een effectenrekening.

Er is aangesloten bij de bepaling uit artikel 2:82 lid 4 BW. Deze bepaling ziet op de omwisseling van aandelen in aandelen op naam. Bij de totstandkoming van deze bepaling is er destijds voor een volledige opschorting van rechten gekozen in plaats van een opschorting van het stemrecht, het recht op uitkeringen of deelname aan de algemene vergadering (Kamerstukken II 1999/2000, 26 277, nr. 6). Een dergelijke algehele opschorting van de rechten van de aandeelhouder werd op zijn plaats geacht in de gevallen waar de vennootschap niet bekend was met haar aandeelhouders, terwijl de aandelen op naam luiden. Net als bij een omwisseling in aandelen op naam regelt dit voorstel dat aandeelhouders aan toonder identificeerbaar worden. Daarom is het gerechtvaardigd om alle rechten van de aandeelhouder op te schorten, totdat hij zich bekend heeft gemaakt. Een opschorting van rechten kan soms resulteren in verval. Dit is bijvoorbeeld het geval voor het recht om een algemene vergadering bij te wonen dat zal moeten wijken voor het belang dat anderen hebben bij het tijdig houden van een algemene vergadering en een correcte besluitvormingsprocedure. In andere gevallen van opschorting zoals bij het recht op winstuitkering kan de uitoefening van dit recht op een later moment relatief eenvoudig herleven, doordat opgeschorte winstuitkeringen alsnog worden uitbetaald (Kamerstukken II 1999/2000, 26 277, nr. 5).

Introductie van de voorgestelde wettelijke bepaling leidt ertoe dat regelingen in de statuten die hiermee in strijd zijn, vanaf de inwerkingtreding van deze wet ongeldig zijn.

C

Lid 6

Lid 6 regelt dat toonderaandelen die twee jaar na inwerkingtreding van deze wet nog niet zijn opgenomen in een verzamel- of girodepot vervallen. Het geplaatste kapitaal zal met het nominale bedrag van de vervallen aandelen aan toonder verminderd worden. De vennootschap dient deze vermindering uit te voeren.

Lid 7

Lid 7 bevat een regeling voor het verval van een voormalig toonderaandeel dat is omgezet in een aandeel op naam en waarvoor zich geen aandeelhouder heeft gemeld. In dat geval is de aandeelhouder niet geïdentificeerd en dient het aandeel alsnog te vervallen. Op deze wijze wordt beoogd te voldoen aan de aanbevelingen van de FATF en het Global Forum. Er is gekozen voor een langere overgangstermijn, omdat er geen vergoeding tegenover het verval staat. In de tussenliggende periode zal de vennootschap een registratie moeten bijhouden van de omgezette aandelen aan toonder, totdat een aandeelhouder het toonderstuk ter omwisseling aanbiedt bij de vennootschap. Totdat de aandeelhouder zijn naam bekend maakt, hoeft de vennootschap niet te dulden dat hij zijn rechten uitoefent (artikel 2:82 lid 4 BW).

Wanneer een dergelijke aandeelhouder zich binnen twintig jaar bij de vennootschap meldt, kan hij na registratie van zijn aandelen in het vennootschapsregister zijn rechten weer uitoefenen. Dit betekent dat hij ook weer aanspraak kan maken op zijn eerder, opgeschorte, winstrecht, mits dit recht niet is verjaard (artikel 3:308 BW juncto artikel 2:216 lid 9 BW). Sommige rechten zoals het recht om de (reeds gehouden) algemene vergadering bij te wonen, zullen vervallen blijven. Na verval van een aandeel op naam als bedoeld in dit artikel, vermindert de vennootschap het geplaatste kapitaal met het nominale bedrag van het vervallen aandeel.

Lid 8

Lid 8 regelt dat de vennootschap de waarde van vervallen toonderaandelen vaststelt. De vaststelling van de waarde kan bijvoorbeeld plaatsvinden door het eigen vermogen, zoals opgenomen in het meest recente bestuursverslag, te delen door het aantal uitstaande aandelen, minus de reserveringen die op basis van wettelijke bepalingen niet mogen worden uitgekeerd. De vennootschap kan voor de vaststelling van de prijs ook advies inwinnen van deskundigen. De vennootschap maakt haar voornemen tot consignatie bekend in een landelijk dagblad, of indien zij van alle aandeelhouders het adres kent, in een bericht

gericht aan alle aandeelhouders. Wanneer de prijs van de vervallen aandelen is bepaald en de oproeping heeft plaatsgevonden, stort de vennootschap de prijs van deze aandelen in de consignatiekas. Dit sluit aan bij de wijze waarop thans in het BW al is voorzien in een uitkoopregeling voor kleine aandeelhouders (artikel 2:92a BW). Houders van vervallen aandelen aan toonder kunnen zich melden bij de consignatiekas om de waarde van hun aandeel te incasseren. Twintig jaar na de storting in de consignatiekas zullen de gelden aan de Staat vervallen, zoals bepaald in artikel 10 van de Wet op consignatie van gelden.

Een aandeelhouder kan binnen drie weken na bekendmaking van het voornemen tot consignatie een vordering instellen om te komen tot vaststelling van een andere prijs van een aandeel door de vennootschap. De aandeelhouder kan deze vordering instellen bij de ondernemingskamer van het gerechtshof Amsterdam. De ondernemingskamer kan vervolgens een andere prijs per aandeel vaststellen, als zij hiertoe een noodzaak ziet. Eventueel kan zij advies inwinnen van deskundigen bij de vaststelling hiervan. Van deze uitspraak staat slechts beroep in cassatie open.

Lid 9

Dit artikellid bepaalt dat de vennootschap vier weken na de aankondiging de vastgestelde prijs van de vervallen aandelen inclusief de wettelijke rente consigneert. Dit geldt niet voor de prijs van de aandelen aan toonder waarvoor een vordering is ingesteld bij de ondernemingskamer van het gerechtshof Amsterdam. In dat geval moet eerst de uitspraak van deze kamer worden afgewacht of de uitspraak op een eventueel in te stellen cassatieberoep.

Lid 10

Dit lid regelt dat de vennootschap de vastgestelde prijs met rente van de vervallen aandelen aan toonder consigneert onder mededeling van haar bekende rechten van pand en vruchtgebruik en de haar bekende beslagen. Door deze mededeling gaat een beslag over van de aandelen over op het recht op uitkering. Door het consigneren gaan rechten van pand of vruchtgebruik over op het recht op uitkering.

B

Artikel 2:391 lid 2 BW

De invoeging van deze zin in lid 2 van artikel 391 BW regelt dat een naamloze vennootschap in het bestuursverslag mededeling doet van de opschorting van de rechten van aandeelhouders aan toonder en het verval van hun aandelen. Dit

zorgt ervoor dat aandeelhouders kennis kunnen nemen van de mogelijkheid dat hun aandelen vervallen. Naast deze mededeling kan de vennootschap eveneens ervoor kiezen om haar aandeelhouders via andere kanalen te informeren, zoals via een website, indien beschikbaar, of agendering op de algemene vergadering.

Artikel II

A

Effecten met het karakter van aandelen aan toonder

Aandelen aan toonder vormen slechts een beperkt deel van alle effecten aan toonder die worden bestreken door de Wge. Daarom is het noodzakelijk om in deze wet een definitie op te nemen van effecten met het karakter van aandelen aan toonder. Voor de definitie is aangesloten bij het BW. In artikel 2:79 BW is bepaald dat aandelen gedeelten zijn waarin het maatschappelijk kapitaal bij de statuten is verdeeld. De aandelen in een naamloze vennootschap zijn vrij overdraagbaar en kunnen aan toonder luiden als de statuten dat bepalen (artikel 2:82 BW).

In de definitie van aandelen aan toonder is zoveel mogelijk aangesloten bij de definitie van effecten met een aandelenkarakter, opgenomen in hoofdstuk 3a van de Wge. Dit hoofdstuk en de daarin opgenomen definities zien specifiek op de identificatie van aandeelhouders en de communicatie met deze aandeelhouders. Verschil met de daarin opgenomen definitie en de voorgestelde definitie is dat de voorgestelde definitie zich beperkt tot aandelen aan toonder en niet ziet op certificaten en aandelen van buitenlandse vennootschappen. Het is niet noodzakelijk certificaten apart te benoemen, omdat de rechten van certificaathouders zijn afgeleid van de rechten van aandeelhouders. Het verval van de mogelijkheid om aandeelhoudersrechten uit te oefenen brengt derhalve het verval van de mogelijkheid om de rechten van certificaten van die aandelen uit te oefenen met zich.

B

Artikel 49i

Dit artikel introduceert een uitzondering op het bepaalde in artikel 8, eerste lid, onder a, van de Wge. Daarin is bepaald dat effecten aan toonder slechts per soort tot een verzameldepot kunnen behoren, indien ze door middel van een verzamelbewijs in bewaring worden gegeven bij een intermediair of een centraal instituut. Dit zorgt ervoor dat individuele effecten aan toonder die in Nederland

worden bewaard, geen deel uitmaken van een verzameldepot, ook niet als ze in bewaring zijn gegeven in het kader van deze wet. Dit betekent dat deze effecten evenmin onder de bescherming van de Wge vallen. Daarom is op dit punt een tijdelijke uitzondering opgenomen op de Wge. Dit zorgt ervoor dat ook de houders van effecten met het karakter van aandelen aan toonder deelgerechtigde worden van het verzameldepot. Twee jaar na inwerkingtreding van de deze wet vervalt deze bescherming weer. Bij de totstandkoming van de wijziging van de Wge in 2011 is een soortgelijk overgangsregime van toepassing geweest (Kamerstukken II, 2008/2009, 31 830, nr. 2).

In de tussenliggende periode moeten de intermediairs zo spoedig mogelijk de fysieke stukken met het karakter van aandelen aan toonder omzetten in effecten op naam of in een verzamelbewijs. Een intermediair zal, om te voorkomen dat de aandelen niet meer geleverd kunnen worden, de aandelen moeten aanbieden aan de uitgevende instelling en de uitgevende instelling is verplicht om deze aandelen om te zetten in aandelen op naam of in een verzamelbewijs (artikel 50d, tweede lid).

C

Artikel 50d, tweede lid

Het huidige artikel 50d bevat het overgangsrecht dat bij de wetswijziging uit 2011 is geïntroduceerd. Artikel 50d, eerste lid, bepaalt op dit moment dat na 1 januari 2013 aandelen aan toonder die onderdeel uitmaken van een verzamel- of girodepot niet meer giraal kunnen worden geleverd, wanneer zij niet belichaamd zijn in een verzamelbewijs. Deze bepaling kan onverkort van toepassing blijven en functioneert als aansporing voor uitgevende instellingen en hun intermediair om daadwerkelijk tot omzetting van aangeboden aandelen aan toonder in een verzamelbewijs over te gaan of deze aandelen op naam te stellen. De intermediair is bevoegd om over te gaan tot omzetting van individuele aandelen in verzamelbewijs of in aandelen op naam (artikel 11, vierde en vijfde lid, Wge). Voor het uitoefenen van deze bevoegdheid is de instemming van de uitgevende instelling noodzakelijk. Daarom is dit artikel destijds in de Wge opgenomen.

Het tweede lid van artikel 50d is aangevuld met de zinsnede "of onverwijld nadat de bewaargeving van effecten met het karakter van aandelen aan toonder heeft plaatsgevonden aan de door uitgevende instelling aan te wijzen intermediair." De tekst van het huidige lid regelt dat effecten uitgevende instellingen voor 1 januari 2013 individuele toonderstukken die zijn opgenomen in het

verzameldepot hadden moeten vervangen door een verzamelbewijs of op naam hadden moeten stellen. Deze bepaling wordt aangepast zodat uitgevende instellingen de verplichting hebben individuele toonderaandelen om te zetten, wanneer zij die als gevolg van de sancties in dit wetsvoorstel krijgen aangeboden. De voorgestelde uitbreiding van artikel 50d, tweede lid, regelt dat deze instellingen hun effecten aan toonder ook na 1 januari 2013 kunnen omzetten in een verzamelbewijs of in aandelen op naam. Deze omzetting moet wel samenhangen met de aanbidding van de aandelen aan toonder als bedoeld in artikel 49i van dit wetsvoorstel.

Het derde lid kan eveneens onverkort gehandhaafd worden, omdat dit effecten uitgevende instellingen de ruimte geeft om de voorwaarden te wijzigen, zodat de uitgevende instelling de omzetting in een verzamelbewijs of aandelen op naam ook kan realiseren voor aandelen aan toonder. Dit is eveneens relevant voor effecten uitgevende instellingen die niet eerder een verzamelbewijs hebben uitgegeven en tot uitgifte willen overgaan in verband dit wetsvoorstel.

Artikel III

Dit artikel regelt dat artikel 391, lid 2, derde zin van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, die krachtens artikel I B is ingevoegd, drie jaar na inwerkingtreding vervalt. Dit beperkt de lasten voor vennootschappen die aandelen aan toonder hebben uitgegeven.

Artikel IV

Dit artikel regelt de inwerkingtreding.

a.

De opschorting van de rechten van aandeelhouders treedt pas in werking één jaar nadat Artikel I en II in werking treden, zodat aandeelhouders voldoende tijd hebben om hun aandelen in bewaring te geven aan een intermediair.

b.

Dit artikel regelt dat artikel III met ingang van drie jaar na inwerkingtreding van Artikelen I en II in werking treedt.

De Minister van Veiligheid en Justitie,